

ERGATIBOAREN JABEKUNTZA: IKERKETA ESPERIMENTAL BAT ETA BERAREN EMAITZAK

Tesiaren egilea: Maider Huarte Abasolo

Unibertsitatea: Euskal Herriko Unibertsitatea

Saila: Hizkuntzalaritza eta Euskal Ikasketak Saila

Tesi-zuzendaria: Itziar Idiazabal Gorrotxategi, Cecile McKee (University of Arizona, Tucson)

Tesiaren laburpena:

Euskararen jabekuntza aztertu dutenek ergatiboaren jabekuntzarekin arazo bat dagoela iradoki dute: elebakarrak edo elebidunak izan, haurrek hilabete gutxi batzuk behar dituzte kasu marka hau modu emankorrean erabiltzeko. Tesi honek, berriz, ulermen frogan batean oinarrituta, haurren sistema gramatikala, ergatiboari dagokionez behintzat, hasieratik guztiz osatuta dagoela iradokitzen du.

Ergatiboaren jabekuntza ustez berantiar hau azaltzeko, bi hipotesi proposatu izan dira: hedatuenak sintaxiari leporatzen dio haurrek ergatiboarekin duten balizko zailtasuna (Barreña 1995, eta ondorengo lanak; Ezeizabarrena eta Larrañaga 1996; Eloseggi 1996, 2000; Byrnes Austin 2001, 2007). Hipotesi horren arabera, haurrak modu mailakatuan jabetuko lirateke euskaraz kasuak ezartzen dituzten proiektzio funtzionalez (cf. jabekuntza mailakatuaren hipotesia; Radford 1986 eta geroko lanak). Fonologian oinarritutako bigarren hipotesiak iradokitzen du ergatiboaren ekoizpena testuinguruak baldintzatuta egon daitekeela (Eloseggi 1996): haurren datuetan, gehiagotan ekoizten da ergatiboa bokal artean edo ekoizpenaren amaieran, kontsonante aurrean baino.

Nolanahi ere, interpretazio biek dituzte arazoak. Alde batetik, hipotesi sintaktikoak nekez azaldu dezake haurren arazoak ergatiboarekin lotuta baino ez izatea. Zergatik izan beharko litzateke zailagoa ergatiboaz jabetzea absolutiboaz edo datiboaz jabetzea baino? Gainera, hipotesi honek ezin du haurrek egiten dituzten akatsen azalpenik eman. Gehienetan, kasu markarik gabe uzten dute sintagma, baina ez dute sintagmari ez dagokion kasu marka bat erabiltzen beharrezkoa litzatekeenaren orde, proiektzioak finkatu barik baleude esperoko genueen bezala. Beste alde batetik, hipotesi fonologikoa indartuko lukeen argudiorik ere ezin dugu aztertutako corpusetan bilatu. Ikusi beharko genuke haurrek arazorik duten *-k* fonemarekin osatutako beste morfema batzuekin: plurala (*-k*), partitiboa (*-rik*). Baina tankera horretako adibide gutxi agertzen dira haurrek ergatiboa modu emankorrean erabiltzen ez duten aro horretan, eta, beraz, ezinezkoa da konparaketa egitea.

Ikerketa lan honetan, 66 haur elebidunekin egindako ulermen frogan baten emaitzak plazaratzen dira. Haurrak hiru adin taldetan daude banatuta: 2;04tik 2;09ra bitarteko 24 haur aztertu dira; 2;09tik 3;03ra bitarteko 21 haur; eta 3;04tik

4;01era bitarteko beste 21 haur. Haurrei hiru estimulu mota eman zitzaizkien: esaldi motak eskatzen zuen bezala, ergatiboarekin markatutako estimuluak; haurrek egiten dituzten hutsetan gertatzen den bezala, ergatiboaren ordeztutako absolutiboarekin markatutako estimuluak; eta azkenik, *-l* sasimorfemarekin markatutako estimuluak. Estimulua entzun ondoren, lau marrazkiren artean aukeratzeko eskatu zitzaien.

Ulermen froga horretatik hiru ondorio nagusi ateratzen dira: batetik, ekoizpenean gertatzen denak iradokitzen duenaren kontra, testuinguruari dagokion kasu marka ez agertzeak ulermena eragozten du. Bestela esanda, haurrei emandako estimuluak ergatiboarekin markatuta egoteak erraztu egiten du marrazki zuzena aukeratzeko lana. Bigarrenez, haurrek ulermenean kasu marka bakoitzari dagokion testuingurua bereizten dutela erakusten da. Eta hirugarren ondorioa, eta beharbada garrantzitsua, ergatiboa modu helduan erabiltzen ez duten haurrek kasu hau hitzen jarioaren ulermenean erabiltzeak haurren sistema gramatikala osatuta dagoela pentsatzera garamatza. Hortaz, kasuak ezartzen dituzten proiektzio funtzionalak piztuta eta ondo finkatuta daude uste baino lehenagotik. Azkenik, ekoizpen eta ulermen mailen arteko jauzia Levelten (1989) *Ekoizpen eredu*an oinarrituta azaltzea proposatzen dut.